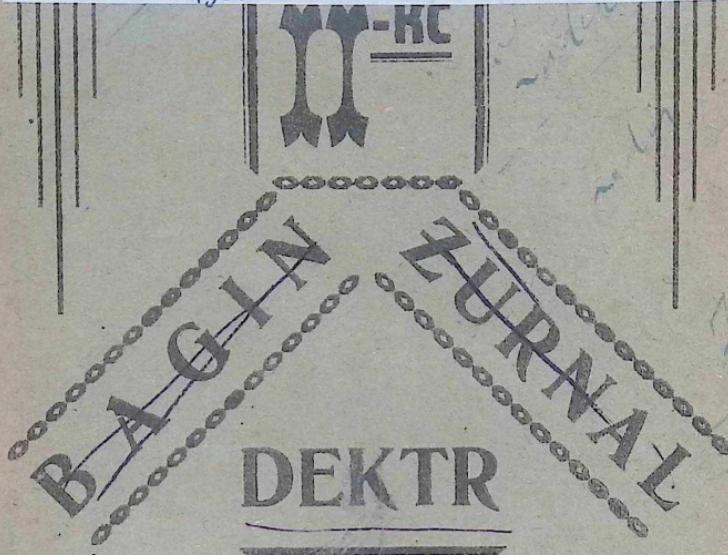

Olu çeharan surhulin aştar.

ЧС(КЭЛМ) 075 Касиев Х., Мурзаков Б. У.
2-2 Багын дегизир. Книга
для членов 2-й группы
1-й эмиссии. Эмиссия 1930.
ЧС.

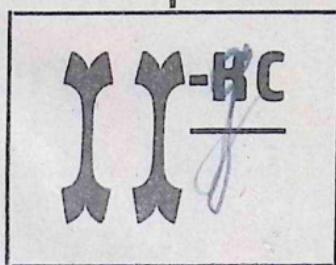

No 1.

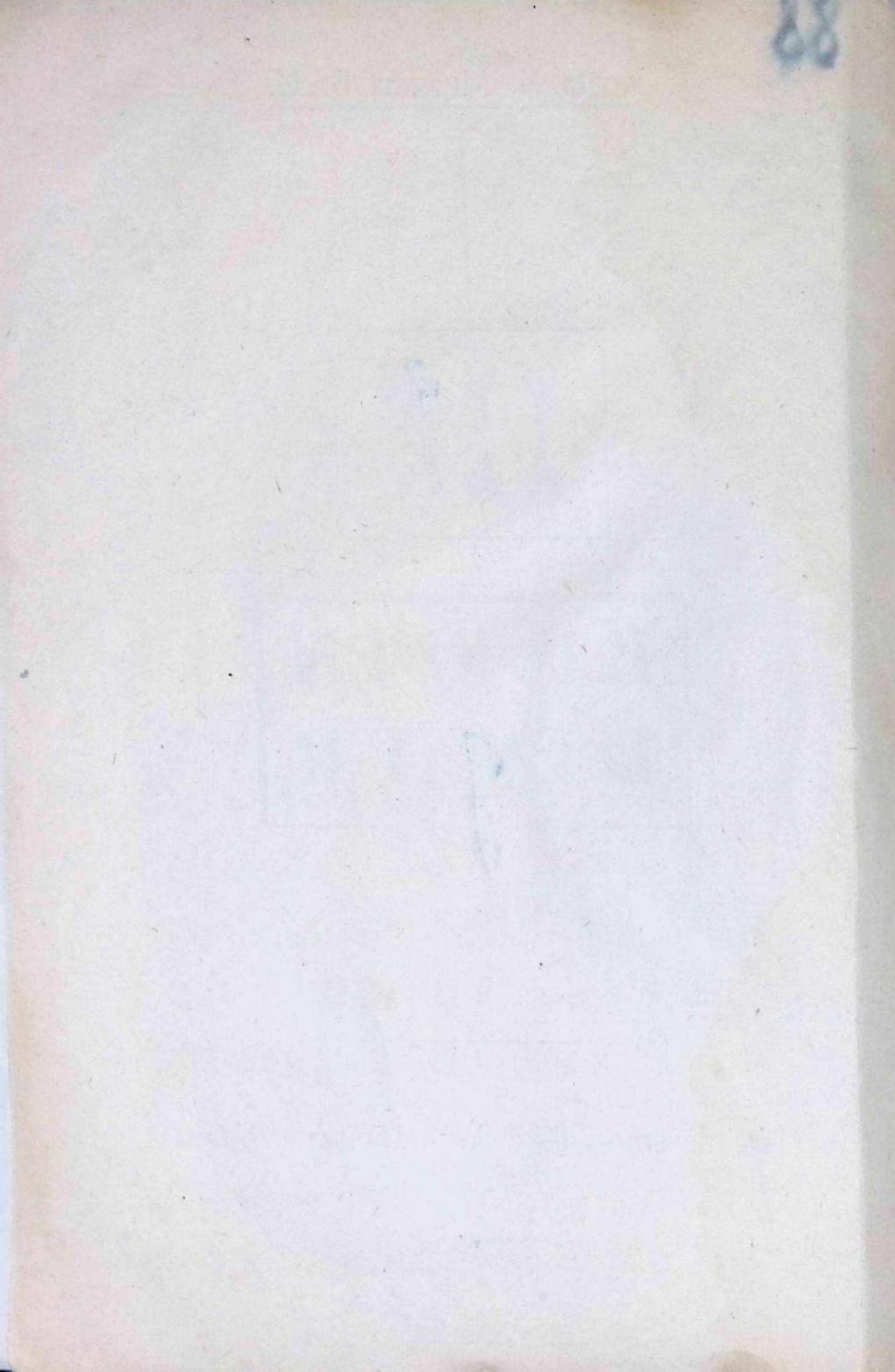
Eist 1930 sil.

lit № 136. Tiraż 3000. Zakaz № 674. Izdanie Sovkul'tstroja.
Tipografija Kalmizdata, g. Elista.

Kosin X. Murgan B. U.

I-кц devsngin II-кц bagin omşdg dektr.

Zuna kyçəsn kerg.

Zuna dund sard mana pionerin xurg bolv. Ter xurgt mana tolhac Badm kelv:

— „Oda zuna sard mand kex kədilmiş bənə“.

Bidn-- „jumb? jumb?“ --gil-dvdn.

Badm kelv: — „bidn xotna kykd kəvyd daxylad keerəs xuucn kencr, malin jas, təmrin tasrxə çuglulxmn“.

Kəvyd alı̄ bolldad-jaxmb? tygərtn ju kexmb? — gildv.

„En xuucn təmrin tasrxə, kencrin tasrxag, bas jasig

bidn kerglxşvdn. En totstn
şand ik kergtə jumn boldg
sanz.

Şan en xuucn jumsig on-
dan ornd əgdgz. Ormdnъ ter
ornas hazr xahldg maşı, bas
kesg jum avdg bolzana“—
giz Badm kelv.

Bidn manhdurtnъ dörvə-
həd kyn bolad ortglvdn. Or-
tgud xoorndan boça kegəd,
ortgin 16 kilo jum çuglulx
bolv.

Neg sar bolad ortgud ju
kyçəsinъ şyvdn.

Ortgud nurhlz təmr olz
cadsn uda. Kencr çaaasn ikər
oldz.

Manig daxad xotna bickn
kykd bas çuglulg.

Bidn çuglulsn xuucn təmr,
kencr, jasn, çaaasn totan ol-
na lavkd ogvdn.

ZURXA: Jisn ortg kədlz. Ortgin 1 kilo təm-
rin tasrxa, 4 kilo kencrin tasrxa, 7
kilo jas, 2 kilo çaaas çuglulz. Çug
kedy kilo jum çuglulsinъ olz avtn.

oñcanda

Bickn kədlimşc.

Dulan bolad çasn xəlv.
Nohan urhad, malin amnd
bərgdəd irv. Narn ulm deer
harad, xavr josndan bolv.
Xavrin kədlimş kex çag eər-
dəd irv. Xotna əmtn zər-ze-
vən beldv. Dorz əvgn
bas zer-zevən beldv.

Dorż əvgn zil bolhn harud tərnə. Urdnъ nurhlz bodnçd tərdg bilə. Oda bodnçg deerən neməd xavst, pomadur, ahurçg, məngrs tərx sanata. Zug cidlnъ kyrdg vədl uda bolad genylv.

Zəvər udan tolzahad xoşa bəsn Karna əvgnd kelv:

— Karna, sonslc. En xavr bi jadxdan 2 hektar hazır xahlx sanatav. Mel hançxn bodnçg tərl uga, dəkəd cign bas jum tərxər bənəv. Zug cidl kyrş uga. Xojurn negdəd tərxmn bolvza? Jun diz sannac?

--,,Dorż, ta mel mini sansnla xarhulad bəvt. Bi bas xojr gektar xahlxar bənəv. Zug mini cidl kyrş uga. Tegəd bi tanla negdxər sedzənəv. Nam sən bolv. Xojurn dərvn gektar hazr xahlad, edləz cadxvdn“---giv Dorzin omnəs Karna.

Dorż Karna xojr negdəd 4 gektar hazr xahlv. Kysdundur gek-

tar hazrtnъ tarvs sul-
hv. Neg dektar hazrtnъ
bodnçg tәrv. Nadk kys-
dundur gektar hazrtnъ
xavst, pomadur, mәn-
grs, ahurçg (xajar) tә-
rv. Өөрхнәs usn hardg
ucrar hurvn xudg maltv
Xavrın sarmud өнгрәd
irv. **Surhulьd** jo v s n
Dorz Karna xojrin ke-
vyd gertәn kyrәd irv.
Xavarar xur tatu bolad,
harud us kerglәd bәv.

Dorż Karna xojr em-gdtəhən seləd, seləd hazudtan us kehəd və-nə. Xalun ədr hurv də-kz kedg bolv. Surhuləs irsn xojr kəvyn bas nəkd bolv. Dorzin kovynənern Bemvə. Kar-nan kovunə nern Bata.

Bemvə əryn bosckad xəkrnə:--,,Bata, bos! harudt us kej!" -- Bata əmnəsnə xəkrnə:--,,Bi kezənə bosad, çəhən ucklav. Cama kyləzə-

nəv. Ci şuluhar çəhən u“.

Bata Bembə xojr nezəd bickn sulhta. Xojurn əryn çəhən uckad, harudt us kenə. Ydin çəhin xəən bas kenə. Asxn narn suxin cigt bas kenə. Us kexlərn xojurn dəgəd odna. Murxan medxş. Tyryн xojr hurvn ədr harinъ bulcŋ əvdəd bəv. Ter urdnъ tigz kədilmiş es

kezəsn ucrar tigz əvd-nə. Darunъ urc odv. Zuna dund sard haru-din jumn ekləd bolv. Tyrylz ahurçg bolv. Karna Dorz xojr odr bolhn bolsn ahurçgsig taslad bəv. Taslz avsn ahurçgsan xovaz avad bəv.

Bembə Bata xojr ahurçgin səniň şyzəhəd, taslad idəd bənə. Şarlsn ik ahurçg taslz idxş. Bickn biskn şar biş ahuçgs taslz idnə. Əvld idx ahurçgan davslz avb. Darunъ tarvs bolv. Dakad bəzəhəd pomadur bolv. Jumna syyld

боднцг bolv. Ішпъ хаксу тарvs улан болна. Бемвә Bata xojr tyginъ medz avckad sən bolsinъ olz avad gertən avc irəd idnə. Urhsn jum xurahad geryr zəlhnd Bemvә Bata xojr tyryн bolz jovna.

Karna Dorz xojr əvld bolx bodnçgan avb. Gesnəs yly tarvs, xavst, məngrs, bodnçg unhaz avb. Yly harsan koperativd xuld v. Tigəd Bemvә Bata xojr gertən nəkd bolv.

-
1. Neg çeg kezə təvdv?
 2. Ik yzg ygin tyrynd kezə bicdmv?
 3. Ahurçg tərgij, xavtxaj alb utuln tərg jumnji?
 4. Olar negdəd kədlimş kesn olztəj?
 5. Harudt us jungad kedv?

Bickn zahscnr.

Bembə Badm xojrān gernъ
holin kөvəd vənə. Nərxn gyn
hol nəlzg kök xulsta. Zunъ
ut ədr̄t tunsn ursxlta. Holin
kөvəd susn Badm Bembə
xojr kyyndz vənə:

— „Bembə haxulən jasz
avij. Maṇhdur ḥoryhər BOSZ
zahs aṇnij. Maṇhdur zahsn
bərgdm bədlitə“ — giz Badm
Bembədən kelv.

— „Bi haxulən ədrə jasck-
lav. Zug oda jovad ulan xor-
xa bərz avij: Ma nad men
kedg jumn uga“ — giv Bembə.

Gertəsn təmr kyrz xala
xojr avad xojr kəvyn harv.
Zuuran xohşan xaləv. Ald
delm xohşnə zaxrar arxlata.
Nərxn xojr xəvnə xohş dotr.
Xavrin eknd salmdsn (dəg-
dlsn) xar bickn xohş usnd
nəxləd vənə.

Ulan xorxahan bərz avad,
xəjr kovyn xərv. Əry hər
bosx uls bolad ert untv. Na-
rn harxin əmnkn Bəm və
bosv. Bəsad haxulən avad,
men kex ulan xorxahan
avad, Badmurn harv. Badm
əmnəsnə haxulən bərəd ha-
rad irv.

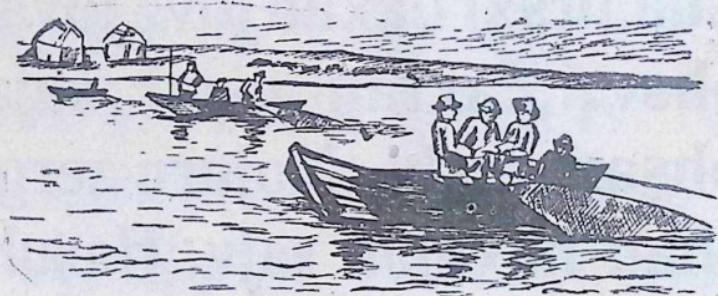
—,,Oj udan untzvdn. Nevck ert bosxmn bilə“, —giv Badm.

—,,Oda bijń ert. Şorg dig-tə bərg d d g çagnń“, —giz Bembə kelv.

Xojr kəvyn onhçdan orv. Badm xəvdv, Bembə syl bərv. Usna ursxl daxad jovz jovad, zohsv. Zaxran usnd xajad xohşan arxlv. Xojurn zerglz suhad haxulən xajv. Haxulin xolbg kəndrxlə, xojr kəvyn kihən dotran avad suuna. Gentkn Bəmbin haxulig dorkşan jumn tatv.

— „Bembə, tat, torckv“, —
giv arhul Badm.

Bembə haxulən tata dər
rv. Zəvər eləd şərg torc.
Şərgig avad onhçd xajckad,
dakad haxulən Bəmbə usnd
xajv. Dakn şin meñ xatxv.
Gentkn Badm haxulən ərgəd
avad irv.

Zəvər ik sazn torc.
— „Oj ik jumb encnъ
Badm! 4 kilo vəx kev-

**tə. Bidn endr ik olzta
bolm kevtə: eklçnъ mu
biş“--giv Bemvə.**

Dakad kovyd haxu-
lən xajad suv. Əryн yd
kyrtl zəvər oln zahs
bərv. Xərn şərg, 15 sa-
zn, xərəd har talin za-
hs bə rv. Bərz avsn zah
san xojr ədl əng xovaz
avad bajrta xərv.

1. Jamaran zahsna ner mednəc?
2. Haxulъ juhar kedv?
3. Haxulъ kez yztn.
4. Tana xotna uls nənъ juhar zahs vərdginъ
medz avtn.
5. Hold jamaran zahsn vədginъ medz avtn.

ZURM ANN LHН.

En zuna zurmn jir
elvg bolv. Bickn noha-
ta xotxr hazrt zurmn
dala bolv. Nam kyn iş-
kz jovz bolş uga bolv.
Bickn harsn noha ak-
cmd idckəd bəv. Kom-
somoleç Manzin Ja-
van komsomolbç pio-
ner ulsig xurahad kelv.

--,,Nəkdýd! En zur-
mn jir xorta jumn.

Zurmna max idsn ulst malbg irnə. Zurmn hazrin əvs idəd cilənə. Zurmn tərə idəd cilənə. En zum ciləxlə sən bolxmn. Ynə ard bidn orij!"

— „Ne sən zum ali. Zug oda yyg çudxad ciləz bolş uga. Jamaran arhar alxmb“?—bolv kəvyd kykd.

— „Çudxad cign alz bolx. Maltad cidn alz bolx. Xorn em kegəd cign alz bolx. Zug olar negdəd yynə ard orxmn. Xorn em olz avc bolx. Ta deerən olar ky çuglulzatn.

Bi jovad selbsovetəs xorn em avc irnəv“—bolv Javan.

Javan jovad odv. Bidn xotar tarad ky çuglulv bidn. Xotna bahcud çuhar xurv. Bydyn uls bas olar xurv. Nurhlz təmr kyrztə irçxav. Bas nezəd sulhta irçkaz. Javan zəvər eləd xor avc lrv. Tavn əng bolz avad harvdn. Əng bolhn xoornadan dərv. Zurmd end tend şovaldad cişkəd bənə. Hurvn ədr kədlvdn. Çuharahasnb olın nyk mana əng darz. Zərm uls mana alad xajad jovsn zum idxər sedv. Bidn xərəd idylsn ugavdn. Manig zurmna nyk darz joyxig xəvrhd bəx uls yzv. Ter xotna komsomolçnr bas bahcydig xurahad zurmna nyk darv.

Tigəd xorta zurmnla əmtn noldv.

D e t p l o ş c a d k.

Nutgin ispolkomas neg kykd kyn ortgt irv.

Ortgin parvlənə gert orad irv. Dərvn tavn kyn suz. Orz irsn kykd kyn çuharan mend surv. Darunъ „ortgin parvlənə persedatels kemb“ giz surv.

Solbr nydtə maştg nurhta zalu kelv:

— „Persedatels biv. Albdas jovlat, jamaran kergtə jovlat“?

— Nutgin ispolkomas irv. Tana ortgin detploşcadkin tolhac bolxar irv. Xərńь detploşcadkin ger belnji? Bickn kykd naddg jums bel kevt?—giv kykn.

— „Ger vənə, stol, stul uga. Kykd naddg jumn bas uga. Bel ken gixlə məngn uga bolv. Nam ja-xan medl uga vənəvdn“—giz persedatels kelv.

— „Ne xarha modn vəny?“

— „Vənə“.

— „Stol, stul kedg uls oldxij?“

— „Xə, oldx uga,“—giv persedatels.

— „Oj Bembin Bulg kedg kevtə bilə. Ter Bul-gig avxultn“,—giz xəvrhdnъ susn Boşa gidg zalu kelv.

— „Ne ter kygən şulun avxultn. Neg çən kykd naddg jum vi avc irv. Dab deer enńь bolx. A bolv

cign dakad məng olz avxmn. Ne nersedatelъ odak Bulgig avxultn. Mañhdur ortgin cilədin çuhla kexmn. A nand bəx ger oldxij?—giv ispolkomas irsn kykd kyn.

— „Tana vəx ger oldx. Tana zalv ken əkmtv? Tana nern kemb?—giv persedatelъ.

— „Mini nern Şikrə. Tyryn xojr sard mini zalv nutgin ispolkom ək. Çaarandnъ ta okmt“,—giv Şikrə.

— „Ne sən. Bi Bulgur ky ilgənəv. Ta patyr olz avtn“.

Mañhdurtnъ Bulg irv. Ju kexig Şikrə kelz əgv. Cilədydin çuglran bolv. Şikrə ter çuglrand kelv:

— „En detploşcadk gisn ik sən jumn. Bickn kykdən detploşcadkd əgckəd ekny kədlimşən kegəd joyz cadxmn. Ədrtnъ en ploşcadkd vəhəd asxndnъ bickn kykd xərəd vəx jumn. En ploşcadk harhxd dən boltn. Neg zun arslı məng dundasn harhtn. Kykd nadx jums xuldz avxmn“.

Kergə mənginъ olad ək bolz çuglran şiidv.

Dola xonad stol, stul çuhar beln bolv.

Ploşcadk kədlimşən ekv. 50 bickn kəvyn kykn xurv. Çuharad ortg dundas xotinъ ək bolv. Şikrəd nəkd bolz neg komsomolk kykn harv. Tigəd ortgt ploşcadk harv. Ortgin kykd uls vərəsn uga kodlmşən kedg bolv.

Bi ezdən bicg zavv.

Namrin kitn ədr bilə. Ez hazak kədlimşən ciləhəd halin kəvəd sula. Gentkn bosad orn deer bəsn gəzəd avad xələv. Xələzəhəd kelv:

— „Bi bicg meddg bolxm jahna. Gəzəd umşad uxa surad vəx vişijv. Ci Kermn nand bicg zaxnc. Ci bicg mednəxnc. Bicg surx ik durn vənə“.

— „Sən bi surhnav“ — bolv bi.

Ter ədrəs avn ekləd ezdən bicg zavv. Mini kelcig ez darunb medəd vəv. Nurvn sar davsn çagt ez umşdg bolv. Bicdg bas bolv.

To bas meddg bolv. Mana xotnd vaaxn bicgc uls surdg surhulb harv. Ez tynd bicgdv.

Tanhcin Zəng gidg gəzəd bicylz avdg bolvdn.

Ez umşad vənə. Udanar tigəd umşna. Umşad medsn juman xoşa kykd ulst kelz əgəd vənə. Bicg medsnən ez ikər bajrlv.

SURHULB UGAD SURHULB SURHXMN.

Zuna sarin eknd surhulb ugad surhulb zaav. Xotnd bolsn xurgt komsomol Sarla Mergə kelv:

— „Surhulb uga ulst surhulb zaaxmn. Oda manaxna zun kynəs 85 kypə bicg medxş. Bicg es

meddg kyn xarñhu sələ ədl. Daruhas mana xotnd kyn irz surhulъ surhx. Tañcin tavn zilə zurad vənə: „surhulъ uga ulsig xojr zilin dund surhulъta bolhx“. Tiklə çuhar surhulъ surtn“.

Surhulъ uga uls surhulъ dasx bolv. Şkolin 4 kəvyn surhulъ uga ulsin nerinъ bicz avb. Xotnd 95 kyn surhulъ uga sanz. Nasnъ 12-49 kyratl. 95 kynəs 65 kynъ kykd uls bolv. Mergə şkolas 4-c vagas 5 kəvy avad bicg zaav. Hurvn sardan zaav. Teruls umşdg bicdg bolv. Çuhar dutl uga surcav. Tigəd mana xotnd bicg es meddg kyn uga bolv. Zug kəgşn əvgd emgd bicg sursn uga.

1. Tana xotnd zuna medətən surhulъ harvu?
2. Kedy kyn surv?

Ys çokdg maşin.

Mana şkold 6 sadg ykr vənə. 3 ykrnъ nemş tatvrta ykrmyd. Nadk 3-nъ xalъmg ykrmyd. Nemş tatvrta ykrmydin ysnъ jir ik. Taşr deernъ ətkn ystə jums. Ətkn ysnəs ik təsn unna. Şkolin ykrmydig Ovşin ber sana. Ik kykd en berd nəkd bolna. En ber ykr sasndan şkolas sarın 30 arslı avna. Bakş balhsnas xavraha ys çokdg maşı avc irlə. En maşind çoxxin xojr sulh ysn orna. Şkolin 6 ykr ədrin 4 sulh ys əgnə. Ədr vo-

Ihn selgəlkcnr maşihər ys çokad ərm harhna. Ter ərm tos şokdg maşihər çokad tos harhna: Maşinə tosn jir əmtəxn. Xotna uls ysən ərgt kez bylnə. 2-3 castan byləd tos avxş. Ərgəs unsn tosn işklən bolna. Bidn xoşahad nezəgəd ykrtə ulsin ysig maşindən çokz tosinъ əgc bəvvdn.

Manas uxə avad, tedn 7-8 ərk niləd maş avçxav.

1. Ys çokdg maşın tana xotnd bəny?
2. Maşın ərig xojrin alıkkını tosn sən, amsad medz av.
3. Ys çokdg maşın kedy məngnə boldginъ bakşasn surtn.
4. Ys çokdg maşın jamaran keçtə xələtn.

Əvsnə xada.

Əvs xadxın əmn mana xotnd xurg bolv.

Xurgt əvsnə xəv avdg ərkəs nezəgəd kyn irv. Sovetin persedatelъ Bembin Sakl kelv:

— „Alъ cığn xotn əvsən ek-ləd xadz bənə. Bi tand nut-

gin ispolkomas irsn neg ças umşz egnəv. Əvsən xadxasn əmn en çasna ucrinъ kyndx kergtə. En çasnd igz bicz. xotn xotnd mald zuda əvs beldtn giz. Kemr ik zud bolsn çagt kergtə bolx. Bidn ter əvsig jamr kevər xadz xuraxan kyndxmн“.

Dorz zalu bosz kelv:

— „Bidn ter əvsig ərkin zuhad bodg əvs avc xuraxmн“.

Badm kelv: „Bidn ter əvsig malar çağz xuraxmн. Əvldən zud bolxla, ərk əvs idx uga, mal idx“.

Xurgin uls şugad, en xojr
ygd har ərgldv. Har ərgsnd
Badmin kelsig zəvtə giv.

Zuda əvcig onç neg hazr
xurav.

Bi kenəs jamaran ik əvs
avxinъ bıcv.

not alıñ *türk bəylik*
Əvsnə xada.

En zilin əvsnə urhlt jir sən
bolv. Əvs xadx çag ərdəd
irv. Mana aav əvsən jahz
xadz avxan sanv. Kynlə neg-
dəd xadxar şiidv. Xotn xoşa
bəsn Manz, Dorz, Sanz, Sarn
dərvnlə kyndv.

--,,Өvsn jir niktər ur-hz. Pəhəs zəvər ik əvsn unx bədltə. Bi hançarn pəhən xadz avc cadş uga kevtəv. Bidn çuhar negdəd əvsən xadxmn bolvza“, --giz aav ter zalust kelv.

Bi bas aavinъ əor sunav. Sanz kelv:--,, Bi zəv gizənəv. Mini cidl bas tatu. Ky nəmdg arh uga“.

Dorż kəlv:--Bi bas zəv gizənəv. Negdəd xadxla nam kyn ikər murx uga. Nam kədl-msən şuluhar cilə-xvdn“.

Tigəd tavn ərk neg-dəd əvsən xadv. Mana mərn terg, Dorż Manz xojrin çar tergd tatad harvdn. Sanzin kəvyn Okn, Sarngin kəvyn Zala xojr bas daxv. Bi bas daxv. Çəhə ys

kezəx xojr tuhlta ykr
bas avc harvdn. Өvs
mazurdxar xojr kykd
kyn bas daxv. Zalus
şalhar өvsən xadad
jovna. Kykd uls өvs
mazurdad jovna. Bidn
arhs tyhəd ovalnavdn.
Mal tuhad şidr bəsn
holas uslž bəvdn. Zər-
mdən kykd ulst nəkd
bolad, өvs mazurdz
bəvdn. Udan mazurdz
bolxş. Har murad bə-

nə. Bolv cign xadlhna
syl tal surad irvdn. Yd-
lə amrxlarn holin usnd
əmz bəvdn. Xalun nar-
nd bəzəhəd usnd bul-
xad odxla jir sən. Ti-
gəd tavn ərk bidn
əvsən xadz avvdn. Ter
kevtən əvsən bas neg-
dəd kanavdan zəz
orulvdn.

- 22
1. Hançar kodlmış kexlə urmd uga.
 2. Olar niləd kədlmış kexlə urmdta bolna.
 3. Şalh juhar kegdnə?
 4. Şalhar xadxla ə uga xadgdnu?
 5. Maşihər xadsn hazr xaləz yztn.
 6. Maşihər xadsn şalhar xadsn al'kń sən,
medz yztn.

Ç A R Ç A.

Zuna xalun narn өryн yd bolsn çag. Sø unsn cig xakssn çag. Çahan Kermn xojr tuhlmud tuhad harhz jovna. Xojr kykn gentkn dekşən narn sux zyg tal xələhəd zohsna. Tengr xarlad o.c. Çahan Kermn xojr ik xur orn gizənə giz medv. Xəry xotnur gyldəd kyrəd irv. „Şuluhar haza kevtx juman orulx bilə, salıkta xur aşna“ — bolv xojr kykn.

Gertksnъ haza harad xələdv.

Kermnə eçk Sanz kelv:

— „Entn xurin yyln bış.
Çarça nisz aşna. Ne oda tə-
rən yrv“.

— „Sanz entn çarça bışla,
yyln. Jir dokşn salıkta xur
bolx“, — giz neg zalu kelv.

Tigzətl kyriz jovsn jumn
ərdəd irv. Çarçanъ lavta
medgdv. Çarqa tərən deer
irəd buv. Xotna əmtn çuhar
tərə temçəd gyv. Bickn kə-
vyd kykd bas daxad gyçxəv.
Bolsn uga akcimd tərəg çar-
ça idckv. Çarça degd oln
bolad xərz bolsn uga.

Çarça nisdg çagtnъ xərxd xatı. Çarçag dəvdg
çagtnъ xərz bolna. Çarça nisəd irəd busn hazrtan

əndgən xajna. Ter həzrinə namrt sənər xahlad or-
kxla əvld ter əndgn kəldnə.

Çarça jamaran ongtəginə medz avtn.

Usnd əmlhn.

Zuna xalun narn ky şata-
had avc o d n gigəd vənə.
Kynəs kəlsn evrən asxrad
vənə. Bickn serzənsn salıkn
uga bolxla nam bəz bols uga
bolad bəv.

Yr kəvyn Ocrtan kelv:

— „Ocr xalun jir dokşn.
Usnd oc əmij. Koləg bas da-
xulij“.

Ocr zəv giv. Xojurn Basık
orsin gert odvdn. Kolə ger-

tən bəz. Kolə xalı mgar
kelnə.

— „Kolə usnd əmij. Jo-
vnc?“ — givv.

— „Əmnə. Jovij“ — giv
Kolə.

— „Usna kovəd əmtən. Us-
nd ykz odvzat — giz Basyk
ors kelv.

— „Uga, ykx ugavdn“, —
givdn. Harad jovvdn. Usna
kovəd kyrəd irvdn. Əmnəndn
mana xotna kəvyd əmzəz.
Kilg şalvuran tələd usnd gy-
gəd orvdn. Nezəd xoşad bul-
xad avvdn.

Bij saruldsn bolad odv. Ocr usna kəvəd kevtəd us şalıvahad bənə. Ocr uczcadxş.

Usna dund əmz jovsn Sakl kəvyn gentkn bulxad odv. Harc irəd dakad bulxad odv. Bidn çuhar Saklur ucvdn. Manig ərdəd irxlə, Sakl harad irv. Zərmmədn harasnə, zərmmədn ysnəsnə avad kəvə tal ucvdn. Kəvəd harhəz avad kevtılvdn. Sakl bəlzəd dala us harhv. Bəlzsənə xəən sergəd bosv.

— „Oj ykn givv. Tynd xudgin joral bəz kevtə. Yynəs xooran sag bəxməz.

Tigəd ykn giv Sakl. Sakl sergxə kəvyd çuhar bajrlad inəv.

Gyn usnd bicə əmtn.

Ortgin tərə zurmn idsn uga.

Mana xotna ortg en zil tərə tərv. Çug tərənə 40 hektar. Tynəs 20 hektar kəvn, 5 hektar zarm (səq), nadknəxaaran bis tərənə: tarvs, bodnng, erdnə iş. Kəvn tarvs xojrag ədr ənzəd uslna. Mini ax bas ortgt bənə. Tərəndnə talin əvsn urhad, kədlimş əgəd bəv. Ortgaxn ədr bolhn tərənə talin urhsn əvs tynə. Bi axan daxz odad bas əvs tylçəvv. Neg ədr zarmd urhsn əvs tyvdn.

Zarmin byrinъ jumн xazad, ungdнъ end tend bickn maltz. Bi axasn surv:— „en nyk jun. maltsn bolxv? zarmin byrinъ bas xazckiz“.

Ax kelv:— „Zarmig zurmn gidg xortn xazad yrәhәd вәnә. Yynd arh olx kergtә“.

Mañhdur өdrtnъ ortgaxn çugtan oc zarman ergulәd kanav maly. Maltsn nyknъ өrgndәn 30 santimetr, gyndәn 40 santimetr bolv. Zarmin xazud вәsn zurmig usar çudxz alv. Bi us zөsn çar tuz өgv. Tynәs naaran zarmig zurmn xazdgan urv.

1. Zurmn jamaran ik?
2. Zurmna şydn jamaran?
3. Zurmn ik xorta jumн. Zurmn тәrә, өvs xazad yrәhәd вәnә.
4. Zurmna max iddm biş. Zurmna maxnas kyynd malig irnә.

Ş y l k ә.

Xotna ykrmydt zuna şylkә irv. Әmgin sovetin persedatels malin emcd zәng өdv. Irsn emc şylkәtә ykrmyd xәlәhәd kelv:— „Gemtә malan eryl malla bicә xarhultn. Neg xudgin onhcas bicә usltn. Gemtә eryl ykrmydәn neg hazr bicә idyltn. Şylkәtә malig çevrәr xadhix kergtә. Sәn zөln xot өgtn. Delqнъ өvdsn çagt sәnәr arhul

ys yldəl uga satn. Turunъ өvdsн bolxla, sən dəgdə tocnla xoləd tırktn".

Emsin zaavrar xotna uls malan emnv.

Şkolas irsn Ovş kəvyn ezdən nəkd bolad şylkətə malan asrv.

1. Tana xotna mald şylkə gem irvy?

2. Şylkətə mal jahz asrdv?

3. Ykrin turun өvdxlə, jahz emnz bolx?

Xəc kəvyn.

Minı nası 12. 9 nastahasn avn şkold ortlan aavtahan xə xərylv. Bidn xojr 340 xə xərylvdn. Mand kesg uls xəhən xərylhdg bilə. Mel ors xəd bilə.

Zuna çagt xə xərylxə bas zovlnta jumn. De-erəs ~~xalun narı~~ tolha şatana. Doras xalun elsn kəlin xojr tavq şatana. Yd bolxla narnd dinrəd, nər kyrəd bası genyldg bilə. Ydin xalund xəhən ger deerən avc irəd amrdg biləvdn.

Ydin xalund ez aav xojr xənə et xələdg bilə. Ətsn şodn sylən şarvadad kələn cavcad, ik xolas medgdnə.

Ətsn xəg bərz avad, xor keckxlə, udl uga etn çahaldad harc irnə. Çahasn etig tyckəd ormdnъ tavq şarlız yyləd cikz orkxla udl uga edgz oddg bilə.

Ydəs xoran xənd aav hardg bilə. Bi gertən
yldəd xotna kəvydlə naddg biləv.

1. Şodn xən vədmən. En xən ut nərxn bolsn
syltə.

2. Xalımg xən giz vədmən. Xalımg xən ik
tavg syltə.

3. Torhn nostə xən vənə. En xən ut nərxn
syltə.

En xədin alıkinъ nosn səninъ bakşasn surtn.

4. Zuna xənə ət oc xalə.

5. Xən malin alı xazinъ tyrgn ətnə, xəcəs
sur.

6. Xənd ətn xamahas irdginъ bas sur.

7. Tana Xotnd xətə ərk vəny? Kedy xən
vənə?

Θ t n.

Xalun zun xərvç.

Xərsn zun ci

Irxən vicə mart.

Çahan ətn vi

Zuna narın kycər

Xənə syl idv.

Zuna xalun narnd

Batxnas bi harad

Malin şarxd buulav.

Xorv zahsn.

Şatsn xalun ədr. Ortgin xojr onhç hurvahad kytə. Kək tengst çahan zahsna gəlmd orv. Ortgaxn əmnpə neg onhç orulz. Zahsn mu viş giz zəng harv. Ərynə Badm tengsəs harc irv. Badm neg tyrstə xorv degəd torsig salgt xuldv. Şud maxnə 312 kilo tatv, tolhanə 45 kilo, tyrsnə 17 kilo tatv. En totig tal taldnə hurvn ynər xuldv. Basl ik zahsn sanz. Deernə aarçglad mordxla zalu kynə kəl hazrt kyrxş.

İlm ik zahsig degə gəlm jahz vərdv gixmn.
Çahan zahsna gəlmd jovsn zalus kelnə: yynəs
ik 400-500 kilo tatdg zahsn vənə. Nam ter zah-
sn jamaran ik gilt.

1. Jamaran zer zevər çahan zalhs anña, tyginə xələtn.
2. Gəlm degə xojran alıknə ik zahs vərnə, tyginə bakşacın surtn.
3. Çahan zahs jamaran onhçar alıd anña, medə avtn.

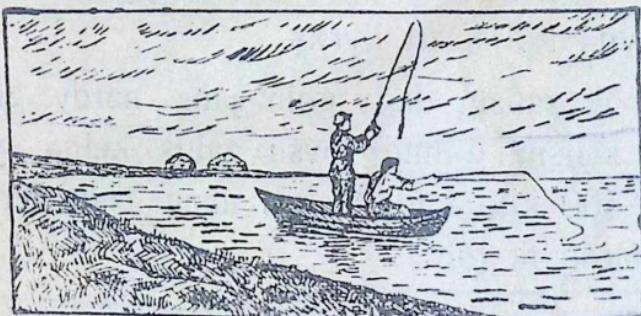
Ovş zahs vərnə.

Ovş kəvynə ger Izlin zyn kəvəd vənə. Zuna çagt gəlm nylhxd Ovş jir durta. Xotna gəlmsin dorak keçdnə ald dyngə zagtad xorhlzn ujata. Deerk keçdnə kysdundur ald zagta, temənə xorhsna cigə xolvh ujata. Ovş eçktəhən xojurn asxnd vickn xoh-

şarn zahsnd harna. Izld xohştan panr şatahad ursxl yrydəd gəvmən nylnə. En xojr sənə ərəlin cığə çagt gəlmən ərgz avad keer onhçdan xonna. Manhdur əryndnə torsn zahsan salgt cign talin ulst cign xuldna. Bi neg dakz Ovşin aavas neg ik botaxa xuldz gertən avc irv.

Izld zunb səd gəlm tatdg xohşmudin hal end tend dala bolz odna.

Zahs vərlhnd bì bas durtav.

Hold jamaran zahsn vənə?

Nur hazrt jamaran zahsn vənə.

Kerdətin zurhulin kədlimşin xurg.

Kerdətin surhuls noman ekiv. Bakşnb kəvyd kykdən xuraz avad kelv:

— „En zil jamaran kədlimş kexən kyndz avij.
Mana kədlimş iim bolx giz medzənəv:

1. Pionerin byrdəç toktaż avx.
2. Alvvil uga surhulin zokalar bəx.
3. Noman cənər dasx.
4. Neg bagt xojr zil surdgan urx.
5. Nomdan dutal uga irzəx.
6. Şazna toxmta sən ədrmyd (çahan, zul) sən ədr kedgən uurx.
7. En zilin dund bicg meddg uga 100 ky bicgc kex.

Mana kex kergin holtanı en. ~~Yyg~~ bidn kyçəz cadxij kykd?“.

— „Kyçəz cadxvdn. Zug ta mand medətə ulst bicg jahz zaaxig zaz əgtn“ —giv kəvyd kykd.

— „Ne tiklə en zura batraj. Ta çuhar en kədl-mış orlçx jostat. Esklə bidn kyçəz cadx ugavdn. Talin surhulbsla dərldə kexmn bolvza, kykd?“ —diz bakş kelv.

— „Ne sən kej. Consa surhulb dudij“ —giz Bova kykn kelv.

— „Sən, sən Consa surhulb dudij,“ —bolv kəvyd kykd. Tigəd Consa surhulb dudad dərldx bolz şiidv.

Mana nom ekly.

Sentəbr sarin 15-d mana surhulъ noman ekly. Urdnъ surcasn kovyd kykd çuhar irv. Şinəs negdgc bagt 35 kyn orv. Tynəs 15-пъ kovyn, 20-пъ kykn. Ut turştan 4 bag bolv. Bi xojrdgc bagt surcnav. Tyryн dörvn tavn odr-tən kex kədilmişən kyyndz avvdn. Mana xojrdgc bagt nom surdg Ərə çevrər bərzəxd namag şiidv. Kovyd kykd bijən çevrər bərzəxig xələtxə giz Kermn Şikrə xojrig şiidvdn. *Dərin vəf*.

Dakad iim oln şiidgdv:
1) Bickn kykdin inbg oln,
2) Ervolyçin kədlimş kedg
ulst dən boldg oln.

Dakad iim kruzokmud şii-
dvdn: 1) Şazna tərlə noldx
kruzok, 2) Osoaviaxin kru-
zok.

En kruzoks tolhalulz hur-
vahad kyn şiidgdv. Nurhlz
dərvdkc bagin kəvyd kyk-
dəs şiidgdv.

Klast ken xama suxan ma-
na bag olz avb. Nydnə xa-
ran tatu uls əmnəhyr vəx
parts ezlv. Ciknə xatuvr ke-

vyd kykd bas əmnəhyr suv.
Part bolhnd neg kəvyn neg
kykn suv. Manla surcasn 4
ors kəvyn bas salad xalımg
kəvydlə suv. Igəd evən olz
avad, tegəd noman eklvdn.

öyrən, məsləhət —
O r t g.

En zil ik xavras avn xur
orsn uga. Salıkn yləhəd bəv.
Çasna kycər urhsn əvsn xa-
lun salıkn şatz odv. Hadr
xadıhn təryn uga bolv. Sal-
vru hazrt bickn usn toktsna
ucrar baaxn əvsn urhv. Xur
es orad bəxlə, Haşun Bulgin

xotn xurld odad nom umşulv. Xotna ortgin zalus nom umşulsar xur orx uga giz kelsig sonssn uga.

— „Ja ta ju mednət. Xurl kyctə jumn. Xurl nom umşxla xur lavta orx. En ortgiñxn nam xurl xovrgt salvxrxş. Burxn nom gixlə edn inənə. Josn şulms edn“, — giz Dorz əvgən xotnanъ ulst kelv.

— „Tim. Burxn nomd edn zalvrxş, a mand orxń dee-rər vənə. Iim ulsig burxn deerəs jahz es zovadv. Akad jumn“, — giz Bulg zalu kelv.

— „Manig jungad burxn zovax bilə. Burxn uga. Xurrl nom umşsar xur orx giz medzənt. Xur orx uga. Gelngydt bərç bərnə gigəd malan meklgdzənət. Manig durahad əvlə xahlx hazrtan ças zohsaz avsn bolxla ucr öndan bolx bilə. Mana tərən sənər urhzəny, alb tana tərən sənər urhzəny? Əvlə ças ikər zohsasar mana tərən şatş uga. Burxnd zalvrsar tərən ovsn urhdmn biş. Evrə mana arh bəsər urhdmn. Dakad bidn harudtan ədrt hurv us kənəvdn. Ta bolxla

Ədr ənzəd kenət. Asxndnъ
germyd kedəd ərk uçxanat.
Tiklə tand olz alıdas orx
bilə“,—giz ortgin cilən Badm
kelv.

Salıkn yləhəd vəv. Xur
orsn uga. Xurld nom umşulsn
ulsin tərən şatv. Nam sən so-
lom cidn harsn uga. Çacsn
ek cign əgsn uga. Ortgin tə-
rən şatsn uga. Gektarin 480
kilo budə əgv. İlm bickn
boldgnъ xur es orcna. Ter
vijnъ xurld nom umşulsn ul-
st orxnъ deer bolz harv. Ha-
rudtnъ bodnçg, xavstn, po-

madur bas jir ikər urhv. Yly-gəsnə ortg eərən bəsn sur-hulbd xuldv. Xurld nom um-şulsn ulsin harudt əmnəs davx jumn urhsn uga.

Tigəd ortg tərətə bolv. Xurld nom um-şulad, asxndnə ərk xəz uhad jovsn uls tə-rən uga bolv.

1. Evrən tustan hançarn kədlsn uls cidl tatu bolna.

2. Olar negdəd ortglad, kolxoz byrdəhəd kədlxlə, cidl nemnə. Badm axta uls ortg byrdəhəd cidlən nilyləd xahlx hazrtan ças zohsaz avb. Ter ucrar tednə tərən urhv. Xurl xurasn ulsin tərən urhsn uga.

Olar niləd kədlxlə sənji, alı tustan hançarn kədlxlə sənji?

Teg namrt.

Teg tagcg bolv.
Şovun nisv,
Dulan hazr temçv.
Jalmn zurmn icəndən orv.

Sə ut bolv,
Ədr axr bolv.
Surhulin kəvyd kykd
Surhulən temçəd
Əryn ert gydg bolv.

Kolxozin tərən.

Salıkn uga dulan xavr bolv. Daru darunxur orzav. Xavra tərsn tərən, namra tərsn tərən sənər urhv. Mana xotnd 60 ərk vənə. Hurvn ərk kulak vənə. Nadk 57 ərkni xavra çuhar negdəd kolxoz toktala. En kolxoz malan xuldad hurvn traktor xuldz avla. Ter traktormudar dala hazr xahilla. Tərən jir sənər niktər urhv. Kolxozinqn bajrlad vənə. Xadx çag bolv. Kolxozinqn çuhar kədlv. Tyryləd ken ju kexən digləd avckv. Kykd uls bickn kykd kəvyd çuhar kədlv. Bi bas kədlv. Tərən jir niktər urhz. Kolxozin cilən Dorz amrad xot uzahad kelv:

— „Neg gektaras 150 pud budə unm kevtə.
Jun giz mednət, nəkdyyd?“

— „Jirdən ik budə unxmn. Kesgəs naaran iim urhlt bolad uga. Kezənə miñhn jisn zun xərn xojrdkc zil iim sən urhlt bolla. Nam gektarin 200 pud budə unvza gizənəv. Bidn kolxoz tok-tahad traktor xuldz avsna ucrar iim sən tərətə bolvdn. Tustan kədlsn ulsin tərən iim biş. Tedn tərənd saltg bolz urhsn əvs tyz cadsn uga. Bidn bolxla jum yıldəl uga tyvdn. Jir kolxoz gisn sən jumn vəz. Traktor uga bolxla bidn iim dala həzr xahlz cadx uga biləvdn“,—giz Buva gergn kelv. Bi mərn mazur deer cuhad mər tulçuv. Mi-ni yr kəvyd kykd bas mazurdçxav. Tərə zəlhnd nəkd bolv. Kolxoz tərəhən xadn zəhəd tog de-erən ovalv. Kolxozin əmniy oln, tərə xaddg 5 maşitə, kəlgny bas oln. Kədlmşən zergdnə ke-gəd jovna. Tərəhən xadckad kolxoz şud çokv. Tərə çokdg xojr maşı nəmz avad çokv.

Tərə çokad dussna xəən gektaras 180 pud budə unsnə medgdv. Kolxozin budə dala bolz odv.

Tərəhən çokn bijərn kolxoz alvan əgv. Tus-tan hançarn kədlsn uls ikər həzr xahlz cadsn uga bilə. Tednə budə bah bolv. Mana kolxozin

buđə yzckəd tedn zərmsnə kolxozd orxar irv.
Kolxoż ırsn ulsig çuharig orylz avb.

1. Hançxn ərk traktor xuldz avc cadş uga. Tərə xaddg, çokdg maşı xuldz avc cadş uga. Hanç ərk ik hazr xahlz cadş uga.

2. Kolxoż traktor, tərə çokdg, xaddg maşı avc cadxmn. Ikər hazr xahlz cadxmn. Ter jungəd gixlə, kolxozd oln kyn cilən bolz bənə. Ter oln kynə cidl negdsn ucrar kolxoż ju bolv cign kez cadxmn.

3. Evrən tustan hançarn kədlsn sənji, alb kolxozd cilən bolad kədlə sənji?

4. Tana gertks kolxozd orlu?

Traktor ədrtən 4—5 gektar hazr xahlna.

Hurvın par çar neg pluhar ədrtən 1 gektar hazr kyçç xahlxs.

Traktor yzlt? Traktor ju tylz jovna?

Traktorin tegəs jamaran?

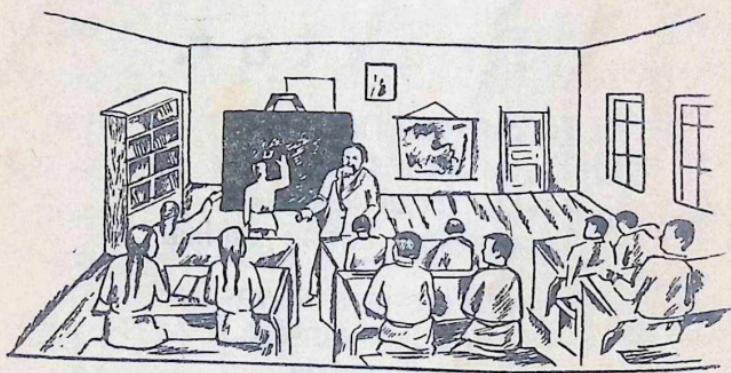
En totig eər şidr traktor bəxlə odad xaləhəd medz avtn.

Traktor.

Traktor gidg masin
Tavta sən maşin.
Tavarn jovad xahlxny
Tabn gektar ədrtən xahlna.

Traktor bəsn deerəs
Tərən ikər tərgdnə,
Tərən ik bolxla
Tegin xalımg zirhnə.

En maşin bəsn deerəs,
Endən xalımg kolxozd orna.
Kolxoż elvg bolxla,
Xalımg Tanhc delgrx.

Yariv
Panush
—

Otv. redaktor Kosiev.

Ongər.

